

ДОШКІЛЬНА ТА ПОЧАТКОВА ОСВІТА

УДК 376-056.264-053.5:398.332.12
DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-3-137-145

EASTER WRITING AS A METHOD OF DEVELOPING WRITING AND
SPEAKING SKILLS IN CHILDREN OF YOUNGER SCHOOL AGE

ПИСАНКАРСТВО ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ НАВИЧОК ПИСЬМА
ТА МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Oleksandr KOZYNETS,
Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor

o.v.kozynets@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6325-4783>

Олександр КОЗИНЕЦЬ,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Mariia HRADUSOVA,
master

21fkpp.m.hradusova@std.npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3979-5520>

Марія ГРАДУСОВА,
магістр

National Pedagogical Dragomanov
University,

Національний педагогічний
університет

✉ 9, Pyrohova str., Kyiv, 01601,
Ukraine

✉ м. Київ, вул. Пирогова, 9, Київ,
01601, Україна

Original manuscript received: October 11, 2022

Revised manuscript accepted: November 18, 2022

ABSTRACT

The article examines psychophysiological mechanisms of formation of writing skills and possible methods of their formation and/or correction by means of penmanship in children of primary school age. A description of the penmanship technique is also presented from the standpoint of the formation of non-speech prerequisites for mastering written speech, a theoretical justification of penmanship as one of the methods of correction of some types of dysgraphia is provided. Writing on an egg can also be one of the methods of preventing dysgraphia, as it allows you to develop cognitive abilities to an optimal level, differentiate perception (perceptual maturation), improve arbitrariness and concentration of attention, highlight essential features of objects and phenomena, establish cause-and-effect relationships between them (analytical thinking), the ability to understand and use symbols, to develop fine motility of hands and visual-motor coordination, successive functions, to promote the emotional-volitional and motivational maturity of schoolchildren of this category becomes obvious when familiarizing with the technique of performing Easter eggs.

The article also examines the psychophysiological mechanisms that are common to the process of writing and writing pysanka, and also characterizes the difference between pysanka and classical classes in fine arts. The symbolism of writing on an egg is a kind of pictorial alphabet in the form of symbolic signs and images, which has its own rhythm and symmetry, transposition is the ability to transfer certain spatial

137

ICV 2021: 85.25

DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-3

configurations to sets. Working on Easter eggs also contributes to the development of the function of visual control, forms intra-analyzer connections of the visual analyzer, grapho-motor skills, and also transforms optical images of letters (graphemes) into corresponding graphic drawings (kinemas) using hand movements.

Key words: *pysanka, dysgraphia, writing skills, correction of dysgraphia, writing, pysanka, writing on an egg.*

Вступ. Проблема формування навичок писемного мовлення в практиці логопедії одна з найважливіших. Писемне мовлення як зорова форма існування усного мовлення від початку є усвідомлюваним актом для суб'єкта й може сформуватися лише в умовах цілеспрямованого навчання. Проте, у молодших школярів можуть бути несформовані як мовленнєві, так і немовленнєві передумови засвоєння писемного мовлення. Зокрема, є категорія дітей, які мають не лише недорозвиток фонетико-фонематичної та лексико-граматичної сторони мовлення, тому потребують корекційного навчання. Все частіше до школи приходять діти, які мають незрілість сприймання, зорового гнозису й праксису, пам'яті, мислення, емоційно-вольової сфери тощо. У таких дітей, які в цілому вважаються нормотиповими, наявна несформованість психологічних передумов опанування навичками писемного мовлення. Це, так звана, категорія *дітей з труднощами в навчанні*, які, маючи збережений інтелект, зазнають значних утруднень в опануванні базовими академічними знаннями та функціональними навичками. Несформованість цих психічних процесів у дітей може призвести до появи специфічних порушень писемного мовлення (дислексій і дисграфій) і стати чинником шкільної дезадаптації в початковій школі [9; 14].

Методи та методики дослідження. У статті представлені описові методи; концепція Л. Виготського про сензитивні періоди у становленні вищих психічних функцій; теорія системності О. Лурії, принципи функціонального та анатомічного дозрівання центральної нервової системи (П. Анохін, Л. Бадалян, Г. Новікова); писемне мовлення як особлива знакова діяльність (О. Корнев, Н. Чередніченко, В. Тарасун, І. Марченко); психолінгвістичні підходи до письма (О. Корнев, О. Леонтьєв, Л. Цветкова, Б. Ананьєв, Т. Єгоров та ін.); система символів, що відтворюються на писанці, відповідно до певних закономірностей у досить жорсткому порядку в поєднанні з кольорами, які й утворюють орнамент писанки (А. Плотникова, Т. Російчук та ін.)

Результати та дискусії. Діти, що мають утруднення в навчанні через морфологічну та функціональну незрілість мозкових структур, потребують спеціально організованої психолого-педагогічної, корекційно-розвиткової роботи. Розвиваючи ідеї Л. Виготського, науковці галузей спеціальної освіти аргументовано доводять необхідність використання сензитивних періодів становлення вищих психічних функцій. Тому актуальним є пошук шляхів профілактики та подолання дисграфій. Перевага таких методик, де в одній діяльності можливо одночасно впливати з розвивальною, профілактичною чи корегувальною

метою на велику кількість загальнофункціональних та специфічних механізмів мовленнєвої діяльності, а також на розвиток когнітивних функцій, сенсорних процесів, емоційно-вольову сторону особистості, мотиваційний компонент діяльності, очевидна [14].

Запровадження в роботі з дітьми молодшого шкільного віку з труднощами в навчанні, зокрема з дисграфією, такого народного мистецтва, як писанкарство розвиває не лише творчість, естетичні смаки та долучає до національних традицій, але має також потужний корекційно-розвивальний потенціал. Унікальність писанкарства як засобу, який дозволяє розвинути до оптимального рівня когнітивні здібності, а саме: диференціювати сприйняття (перцептивне дозрівання), покращити довільність та концентрацію уваги, виділяти суттєві ознаки предметів і явищ, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними (аналітичне мислення), здатність розуміти і використовувати символи, розвинути тонку моторику рук і зорово-моторну координацію, суцесивні функції, сприяти емоційно-вольовій та мотиваційній зрілості школярів цієї категорії – стає очевидною при знайомстві з технікою виконання писанки [2; 4].

Насамперед, дитина має обрати малюнок для писанки та зробити ескіз на папері. Цей етап важливий у роботі з молодшими школярами з труднощами в навчанні, адже дозволяє педагогу на початковому етапі побачити, наскільки дитина орієнтується в відтворенні візерунку, його пропорцій, розміщенні елементів відносно один одного. Наступним етапом є перенесення візерунка безпосередньо на яйце простим олівцем. Далі дитина має обвести лінії воском за допомогою писачка і занурити у фарбу. Якщо писанка має кілька кольорів, то етап нанесення воску і наступного фарбування повторюється, поки писанка набуде остаточного забарвлення. Найцікавіший момент для дитини в роботі над писанкою настає на останньому етапі, коли знімається темний шар воску з яйця, під яким з'являється задуманий від самого початку візерунок. Лише в цей момент дитина бачить результат своєї роботи і може об'єктивно її оцінити. Як вдалий, так і не зовсім результат спонукає до нової творчої роботи та запускає навички контролю [4; 14].

Як відомо, у писанкарстві основним матеріалом є яйце. Його форма досить складна для розпису через обмеженість поверхні та об'єму. Поступово в дитини з'являється навичка: під час роботи яйце потрібно обертати пальцями лівої долоні і, тримаючи правою рукою писачок, стежити, щоб зображення наносилося на верхню частину яйця. У результаті дитина розвиватиме мануальну латералізацію [4; 12].

Дитині з труднощами в навчанні часто може бути складно оволодіти навичкою письма, адже це вимагає виконання витончених рухів руки. Техніка письма потребує злагодженої роботи дрібних м'язів кисті й усієї руки, а також добре розвинутого зорового сприймання й уваги. Систематичне заняття писанкарством створює умови для накопичення дитиною рухового й тактильного досвіду, розвиває вправність рук, форсує перехід до більш зрілих форм зорово-моторної

координації шляхом формування в дитини «лінії намацування» (за С. Ігнат'євим). Оволодіння знаннями й навичками писанкарства потребує поглибленого сприймання предметів і явищ, уваги до їх властивостей, форми, розмірів. Так, для того, щоб розписати яйце, дитина повинна знати, що шкаралупа не лише гладка і біла, але й крихка. Таким чином, дитина вчиться контролювати натиск робочого інструмента (олівця, писачка), щоб не зіпсувати свій виріб. Згодом ця навичка може також переноситись у процес роботи в зошиті [3; 4; 5].

Символіка писанкарства — це своєрідна образотворча абетка у вигляді символічних знаків та зображень. Зважаючи на складність писанкової символіки, дітей слід починати ознайомлювати лише з найпростішими символами. Рослинні, тваринні та інші знаки в писанкарстві зображуються стилізовано і схематично, що сприяє вдосконаленню навички символізації, необхідної для формування писемного мовлення в дітей з дисграфією [4; 5; 12].

Абсолютна більшість писанок побудована за допомогою орнаменту, в основі якого лежать *ритм і симетрія*. Насамперед, це візерунки в смугі, квадраті, колі, овалі, трикутнику. У дітей з труднощами в навчанні досить часто несформовані просторові уявлення, що не лише ускладнює опанування писемним мовленням але й може спровокувати труднощі в засвоєнні математичних уявлень. У процесі написання писанки досить часто потрібно геометрично поділити яйце на кілька частин, розділити лінію на рівні відрізки, утворити кут тощо. Таким чином, дитина ділить не лише простір (вгорі-вниз, праворуч-ліворуч, попереду-позаду), але побіжно усвідомлює існування дробів, ритмічних рядів та знайомиться з геометрією [10].

Розглянемо, які *психофізіологічні механізми є спільними для процесу письма та написання писанки*. Так, зорове сприймання та рівень його розвитку безумовно визначає успішність засвоєння базових навичок письма. Системний характер зорового сприймання вміщує ряд операцій: прийом та виділення окремих ознак сигналу, порівняння їх між собою та з внутрішнім еталоном, створення відповідних гіпотез про характер стимулу та віднесення його до певної категорії, тобто, власне, впізнавання. Механізми впізнавання простих ознак є вродженими, симультанними і локалізованими в зоровій корі. Для впізнавання складних фігур (в тому числі символів) залучаються асоціативні ділянки кори. Збільшення темпу росту провідних третинних полів у період між 4 і 7 роками, згідно теорії О. Лурії, розглядається як сенситивний у розвитку системної організації процесу сприймання. Саме тому важливо вчасно розвивати зорове сприймання, по можливості, до початку опанування писемним мовленням або паралельно навчанню. На матеріалі писанки дитина сприймає та засвоює велику кількість елементів, з яких складаються друковані та писані букви, що збагачує досвід оперування зорово-просторовими образами, зокрема просторовою комбінаторикою та стимулює розвиток асоціативних областей кори головного мозку [2; 3; 8].

Також під час написання писанки чудово можна відпрацювати таку властивість сприймання, як *транспозиція*, тобто здатність до переносу певних просторових конфігурацій на комплекси стимулів іншої інтенсивності. Так, під час заняття дитина на аркуші паперу, тобто на площині, відтворює вірець. Після цього, безпосередньо пишучи писанку, дитина переносить той же орнамент на об'ємну поверхню яйця, що вимагає високого рівня просторового сприймання [2; 9].

Успішність засвоєння інформації залежить і від розвитку *уваги*, зокрема, стійкості, концентрації, переключання, розподілу та обсягу. На початкових етапах навчання писемному мовленню дитина змушена одночасно виконувати велику кількість різних дій, що вимагає від неї високого рівня розвитку уваги. Незрілість уваги пояснюється недорозвиненістю емоційно-вольової сфери, що може впливати і на розвиток самоконтролю. Заняття писанкарством (за умови, якщо воно цікаве дитині) може поступово покращувати показники розвитку уваги [4; 7].

У процесі написання писанки такі властивості уваги, як розподіл та обсяг, йдуть пліч-о-пліч. Відтворюючи патерни орнаменту та слідкуючи за правильністю співвідношення частин зображених символів з цілим образом писанки, потрібно одночасно стежити за температурою воску в писачку для отримання рівномірної лінії. Якщо не розподіляти увагу і вчасно не підігріти писачок, він охолоне і перестане писати. Поки писачок гріється над свічкою, дитині потрібно осягати, де закінчилась лінія орнаменту і де знову починати відтворювати наступний елемент. Тобто, увага дитини має більш-менш успішно розподілятися, а її обсяг розширюватись до оптимальних значень для успішного написання не лише писанки, а й письма в зошиті. Адже відомо, що під час опанування навичкою письма дитина змушена одночасно виконувати велику кількість різних дій, що неможливо здійснити без достатнього розвитку здібності концентрувати, розподіляти і переключати увагу [2; 4; 7].

Одним з важливих загальнофункціональних механізмів мовленнєвої діяльності, що є також передумовою успішного засвоєння писемного мовлення, є достатній рівень розвитку функції *зорового контролю*. Прийняття помилкових рішень вимагає їх корекції під час виконання завдань, що потребує високого рівня розвитку зорового контролю. Виготовляючи писанку навіть з нескладним орнаментом, діти часто припускаються помилок, які видно одразу після занурення писанки в чергову барву або на завершальному етапі під час зняття воскового шару. Така особливість змушує дитину самостійно звертати увагу на допущену помилку, провести її аналіз і зрозуміти, часто з допомогою педагога, як уникнути такої прикрасі в майбутньому. Тобто, дитина, зацікавлена в результаті, свідомо починає контролювати написання елементів орнаменту, розвиваючи означену функцію та виявляючи нові для неї метакогнітивні здібності. У результаті високий рівень зорового контролю переноситься дитиною в свій робочий зошит [2; 4; 6; 14].

Таким чином, написання писанки формує внутрішньо аналізаторні зв'язки зорового аналізатора, у яких відображаються просторове розташування і взаємовідношення різних графічних елементів. Просторова близькість великої кількості символів (як і літер в тексті) ускладнює внутрішньоаналізаторні зв'язки, вимагаючи тонких просторово-кількісних диференціювань, без яких складна аналітико-синтетична робота, необхідна для формування зорових уявлень букв, стає неможливою [2; 7].

Кінцевою ланкою операцій, що складають письмо є *графомоторні навички*. Ця операція здійснює перетворення оптичних образів букв (графем) у відповідні графічні накреслення (кінеми) за допомогою рухів руки. Розвиток графомоторних навичок тісно пов'язаний зі станом зорово-моторної координації, тому вони можуть впливати на процес письма в цілому. Відомо, що деякі діти настільки утруднюються під час процесу зображення букв, що з уваги дитини випадають дві попередні операції письма – аналіз звукового складу слова та переведення фонемі в графему. Формування ж графомоторних навичок в онтогенезі відбувається синхронно з розвитком образотворчої діяльності, наріжкою функцією від якої залежить цей процес, є складні форми зорово-моторної координації. Саме тому, на думку В. Аверіна, найбільш сприятливі умови для інтелектуальної продуктивності письма є тоді, коли техніка письма забирає мінімум зусиль і часу [1; 5; 7].

Відмінність писанкарства від образотворчого мистецтва полягає в репродуктивному (відтворювальному) характері цього виду традиційного мистецтва. У процесі нанесення символів на поверхню яйця відбувається поступовий перехід від переважно кінестетичного (з опорою на «пам'ять руки») контролю за виконанням рухів до більш складного та ієрархічно організованого зорово-кінестетичного, тобто з опорою на довільні форми зорово-моторної координації. Адже овоїдна форма має значно обмеженішу поверхню в порівнянні з аркушем паперу, що спонукає дитину застосовувати прийом намацувальних рухів [4; 5].

Досконалість форми яйця, сформована система символів, що відтворюються, слідує певним закономірностям у досить жорсткому порядку в поєднанні з кольорами, утворюють орнамент писанки. Багато елементів друкованих та письмових літер є ідентичними символам у писанкарстві як за способом відтворення, так і за розміром. Таким чином, за умови регулярних занять писанкарством можливо розвинути навички зорово-моторної координації та сприяти автоматизації графомоторних навичок [4].

Наведений аналіз традиційного писанкарства з точки зору впливу його на формування таких когнітивних процесів, як зорове сприймання, увага, розвиток зорово-кінестетичної організації рухів та метакогнітивних здібностей дозволяє зробити припущення про вдосконалення передумов формування навичок письма [3, 14].

Висновки. Наразі переважна більшість робіт з дисграфії в основному зосереджена на вивченні важливих питань, пов'язаних з уточненням симптоматики, визначенням причин виникнення, розробкою

класифікації дисграфії, визначенням стратегії допомоги і сучасних напрямів корекції та розвитку цієї категорії дітей. Водночас майже немає досліджень, що дають відповіді про те, як з урахуванням новітніх даних графічної лінгвістики і психофізіологічних механізмів письма допомогти дитині з дисграфією за короткий проміжок часу одночасно виконувати багато різнопланових завдань технічного, графічного та орфографічного характеру, кожне з яких має свої особливості. Тому важливе завдання писанкарства – розвантажити частину психічних процесів, задіяних у процесі письма, шляхом автоматизації графо-моторної навички для кращої концентрації на інших операціях письма.

Писанкарство допомагає в шкільній адаптації, сприяє позитивній мотивації до процесу письма на уроках з розвитку мовлення, інтеграції психічних процесів, розвитку складних форм зорового гнозису, праксису, просторовим уявленням, пам'яті, самоконтролю, метакогнітивним здібностям, вдосконалює суцесивні та симульнанні синтези. Незважаючи на доволі складну техніку виконання писанки, систематичне заняття писанкарством стимулює накопичення дитиною необхідного досвіду, адже чим більш інтенсивний і різноманітний потік інформації надходить у мозок дитини, тим швидше відбувається функціональне та анатомічне дозрівання центральної нервової системи (П. Анохін, Л. Бадалян, Г. Новікова та ін.) [14].

Література

1. Аверин В. А. Психология детей и подростков : учебное пособие. Издание 2-е, переработанное и дополненное. Санкт-Петербург : Издательство Михайлова В. А., 1998. 379 с.
2. Данилавічюте Е. А. Сучасні підходи до вивчення порушень писемного мовлення та їх корекції у вітчизняній логопедії. *Актуальні проблеми сучасної логопедії : матеріали конференції*. Київ : РВЦ КПДЮ, 2007. С. 18-21.
3. Ильин Б. Б. О термине «письмо» в графической лингвистике и смежных науках. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. № 8-1 (74). Тамбов : ООО Издательство «Грамота», 2017. С. 74-82.
4. Козинець О. В., Градусова М. І. Писанкарство як метод розвитку передумов опанування навичкою письма у дітей молодшого шкільного віку. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернетконференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. Ломейко О. П., Єременко О. А., Михайлов В. В. [та ін.]. Частина 1. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 140-143.*
5. Корнев А. Н. Нарушения чтения и письма у детей : учебно-методическое пособие. Санкт-Петербург : ИД «МиМ», 1997. 286 с.
6. Леонтьев А. А. Лингвистическое моделирование речевой деятельности. *Основы теории речевой деятельности*. Москва : Наука, 1974. С. 36-63.
7. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет, вид. 5-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
8. Лурия А. Р. Письмо и речь: Нейролингвистические исследования : учеб. пособие для студ. психол. фак. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2002. 352 с.

9. Марченко І. С., Кобилякова Т. В. Профілактика оптичної дисграфії : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-но НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. 101 с.

10. Плотникова А. А. Теоретический обзор проблемы дискалькулии. *Вестник Таганрогского государственного педагогического института Гуманитарные науки*. № 2. Таганрог, 2012. С. 144-151.

11. Російчук Т. А. Роль образотворчих практик у виникненні мовлення та вербального мислення (філогенетичний аспект). *Проблеми загальної та педагогічної психології : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / за ред. С. Д. Максименка. Т. 5. ч. 3. Київ, 2003. С. 260-266.

12. Тарасун В. В. Писемне мовлення: запобігання і корекція порушень : науково-методичний посібник. Київ : МП Леся, 2007. 151 с.

13. Ткачова К., Гудима В. Писанкарство. Тернопіль-Харків : Видавництво «Ранок», 2009. 112 с.

14. Чередніченко Н. В. Психолінгвістичні та психолого-педагогічні передумови формування навички письма. *Теорія і практика сучасної логопедії: збірник наукових праць*. Київ : Актуальна освіта, 2007. Вип. 16. С. 222-227.

References

1. Averyn, V. A. (1998). *Psykhohohyia detei i podrozkov: uchebnoe posobyе* [Psychology of children and adolescents: textbook] Yzdanye 2-e, pererabotannoe y dopolnennoe. Sankt-Peterburh : Yzdatelctvo Mykhailova V. A. [in Russian].

2. Danilavichutie, E. A. (2007). *Suchasni pidkhody do vuvchennia porushen pysemnogo movlennia ta yikh korektsii u vitchyznianiі lohopedii* [Modern approaches to the study of written speech disorders and their correction in domestic speech therapy]. Aktualni problemy suchasnoi lohopedii : materialy konferentsii – Actual problems of modern speech therapy : materials of the conference. Kyiv : RVTs KPDІu, 18-21. [in Ukrainian].

3. Ілїн, В. В. (2017). *О термине «письмо» в графической лингвистике и смежных науках* [On the term «letter» in graphic linguistics and related sciences]. *Fylohohyehskie nauki. Voprosy teorii i praktiku – Philological sciences. Questions of theory and practice*. № 8-1 (74). Tambov: OOO Yzdatelstvo «Hramota», 74-82 [in Russian].

4. Kozynets, O. V., Hradusova, M. I. (2021). *Pysankarstvo yak metod rozvytku peredumov opanuvannia navychkoiu pysma u ditei molodshoho shkilnoho viku* [Pysanka as a method of developing the prerequisites for mastering the skill of writing in children of primary school age]. *Naukovi doslidzhennia ta innovatsii v haluzi suspilno-humanitarnykh nauk : zbirnyk materialiv I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internetkonferentsii – Scientific research and innovations in the field of social and humanitarian sciences: a collection of materials of the 1st All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference (Melitopol, November 24, 2021)* (m. Melitopol, 24 lystopada 2021 r.) / TDATU ; red. kol. Lomeiko O. P., Yeremenko O. A., Mykhailov V. V [ta in.]. Chastyна 1. Melitopol : TDATU, 140-143. [in Ukrainian].

5. Kornev, A. N. (1997). *Narusheniya chteniya y pysma u detei: Uchebno-metodycheskoe posobyе* [Reading and writing disorders in children: Educational and methodological guide]. St. Petersburg : YD «MyM». [in Russian].

6. Leontev, A. A. (1974). *Linhvistyehskoe modelirovanye rechevoi deiatelnosti* [Linguistic modeling of speech activity]. *Osnovy teorii rechevoi deiatelnosti – Fundamentals of the theory of speech activity*. Moskva : Nauka, 36-63. [in Russian].

7. Sheremet, M. K. (ed.) (2018). *Lohopediia : pidruchnyk* [Speech therapy: textbook]. Vyd. 5-te. Kyiv : Vydavnychi Dim «Slovo». [in Ukrainian].

8. Luryia, A. R. (2002). *Pismo i rech: Neiroinhvisticheskie issledovaniya* [Writing and speech: Neurolinguistic research] : ucheb. posobyе dlia stud. psikhol. fak. Moskva : Yzdatelskii tsentr «Akademiya». [in Russian].

9. Marchenko, I. S., Kobyliakova, T. V. (2011). *Profilaktyka optychnoi dyshrafii* [Prevention of optical dysgraphia] : navch.-metod. posib. Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. [in Ukrainian].
10. Plotnykova, A. A. (2012). *Teoretycheskyi obzor problemy dyskalkulyy* [Theoretical review of the problem of dyscalculia]. *Vestnyk Tahanroshkoho hosudarstvennoho pedahohycheskoho instytutu. Humanitarnye nauki – Bulletin of the Taganrog State Pedagogical Institute Humanitarian sciences*, 2, 144-151. [in Russian].
11. Rosiichuk, T. A. (2003). *Rol obrazotvorchykh praktyk u vynyknenni movlennia ta verbalnogo myslennia (filohenetychnyi aspekt)* [The role of visual practices in the emergence of speech and verbal thinking (phylogenetic aspect)]. *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii – Problems of general and pedagogical psychology : zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy / za red. S. D. Maksymenka*, T. 5, ch. 3, 260-266. [in Ukrainian].
12. Tarasun, V. V. (2007). *Pysemne movlennia: zapobihannia i korektsiia porushen: naukovo-metodychnyi posibnyk* [Written communication: prevention and correction of violations: a scientific and methodological guide]. Kyiv : MP Lesia. [in Ukrainian].
13. Tkachova, K., Hudyma, V. (2009). *Pysankarstvo* [Pysankarstvo]. Ternopil-Kharkiv : Vydanystvo «Ranok». [in Ukrainian].
14. Cherednichenko, N. V. (2007). *Psykolinhvistychni ta psykholoho-pedahohichni peredumovy formuvannia navychky pysma* [Psycholinguistic and psychological and pedagogical prerequisites for the formation of writing skills]. *Teoriia i praktyka suchasnoi lohopedii – Theory and practice of modern speech therapy: zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv : Aktualna osvita, Vyp. 16, 222-227. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються психофізіологічні механізми формування навичок письма та можливі методи їх формування та корекції засобами писанкарства в дитячій молодшій школі. Також подається опис методики писанкарства з позицій формування немовленнєвих передумов опанування писемним мовленням, здійснюється теоретичне обґрунтування заняття писанкарством як одного з методів корекції деяких видів дисграфії. Писанкарство також може бути одним із методів профілактики дисграфії, оскільки дозволяє розвинути до оптимального рівня когнітивні здібності, диференціювати сприймання (перцептивне дозрівання), покращити довільність та концентрацію уваги, виділяти суттєві ознаки предметів та явищ, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними (аналітичне мислення), здатність розуміти і використовувати символи, розвинути тонку моторику рук і зорово-моторну координацію, сукцесивні функції, сприяти емоційно-вольовій та мотиваційній зрілості школярів цієї категорії. Це стає очевидною при знайомстві з технікою виконання писанки. У статті також розглянуто психофізіологічні механізми, які є спільними для процесу письма та написання писанки, а також охарактеризовано відмінність писанкарства від класичних занять з образотворчого мистецтва. Символіка писанкарства – це своєрідна образотворча абетка у вигляді символічних знаків та зображень, де є свій ритм і симетрія, транспозиція – здатність до переносу певних просторових конфігурацій на комплекси стимулів. Робота над писанкою також сприяє розвитку функції зорового контролю, формує внутрішньоаналізаторні зв'язки зорового аналізатора, графомоторні навички, а також здійснює перетворення оптичних образів букви (графему) у відповідні графічні накреслення (кінеми) за допомогою рухів руки.

Ключові слова: писанкарство, дисграфія, навички письма, корекція дисграфії, письмо, писанка.